

Agència Catalana de l'Aigua
Carrer Provença, 204-208
08036 Barcelona

(ref. CC2016000177)

Benvolguts senyors,

El DOGC nr.8214 del 31.08.2020 posa a informació pública la sol·licitud d'Iberpotash SA de concessió d'un cabal anual de 6,86 hm³ d'aigua regenerada procedent de l'EDAR de Manresa per utilitzar a les seves instal·lacions de Súria.

D'acord amb els plans, aquesta aigua regenerada -que d'altra banda aniria al riu Cardener com fins ara- s'haurà de bombar fins a la planta d'Iberpotash a Súria a través d'una conducció de nova construcció paral·lela al col·lector de salmorres per la riba del Cardener, on, al final del procés, esdevindrà salmorra concentrada letal que caldrà evacuar fins al mar a través d'un col·lector de 70 km de longitud per les ribes del Cardener i el Llobregat. És difícil imaginar un ús pitjor de l'aigua dolça que aquest de convertir-la en un ingent volum de salmorra.

Una concessió de 6,86 hm³/any d'aigua a Iberpotash SA significa l'obligació ineludible de gestionar 6,86 hm³/any de salmorra. Preocupa més l'addició d'aquest prop de 7 hm³/any de salmorra que no pas la sostracció de 7 hm³/any que, segons les nostres estimacions, equivalen a un 4-5% del cabal del riu Cardener al sud de Manresa o al voltant del 2% del cabal del riu Llobregat a Castellbell.

Aquesta sol·licitud inusual de concessió d'aigua depurada per part d'Iberpotash SA s'ha de posar en context. Durant dècades, la mineria de potassa al Bages ha fet créixer els runams salins, aquests enormes abocadors de residus salins que distorsionen el paisatge a Cardona, Súria i Sallent i que, en major o menor mesura -cal veure'n el detall- salinitzen les aigües de l'entorn. Actualment, el runam salí del Fusteret, a Súria, és l'únic runam del Bages en el qual continuen els abocament de residus salins, l'únic que segueix en creixement. La contaminació salina de les aigües de l'entorn per lixiviats subterranis de salmorra generada als runams salins va motivar la condemna penal a Iberpotash SA, el desembre de 2014, per delictes ecològics.

El runam salí del Fusteret, instal·lat damunt de terreny que no ha estat prèviament impermeabilitzat llevat de l'àrea d'ampliació del 2019, salinitza la font de la Serra, la riera de Bellver i, sobretot, el riu Cardener a partir precisament del Fusteret.

La sol·licitud de concessió d'aigua regenerada per part d'Iberpotash SA s'emmarca en un pla per reduir a zero la generació de residus salins, en la voluntat de canviar el model de producció per aturar l'abocament de residus als runams del Fusteret, el darrer que segueix creixent al Bages. Per primera vegada a la història de la mineria de potassa del Bages, una generació pretén fer-se càrrec completament dels seus residus, no pas traspasar-los d'herència enverinada a les generacions futures.

A la voluntat d'acabar la generació de residus salins, cal afegir dos atenuants més. El primer és que l'aigua sol·licitada no és la de qualitat millor, no és l'aigua del Cardener a l'arribada a Súria, sinó l'aigua procedent de depuradora, de qualitat inferior. El segon és que tant per la continuïtat de l'explotació minera a Súria com per la imprescindible gestió de la salmorra que generen els runams salins mantinguts a cel obert és imprescindible l'existència d'un col·lector de salmorres en condicions òptimes de funcionament i seguretat. L'estat envellit de l'actual col·lector de salmorres i la seva capacitat limitada obliguen a la construcció d'un nou col·lector. Posats a fer de nou, un nou col·lector de salmorres pot ser de la dimensió adequada a les necessitats de l'empresa minera.

Considerada la situació en conjunt, més sobrevinguda i heretada que no pas volguda o planejada, entenem la concessió d'aquest cabal d'aigua regenerada a Iberpotash-Súria com un mal menor que el de seguir amb l'abocament irresponsable de residus salins. També entenem la detracció de cabal a la conca del Llobregat -

tot i que indesitjada i irreversible perquè, a diferència de la gran majoria d'altres usos, aquesta aigua no retornarà a la conca més avall- com ecològicament assumible amb els recursos presents d'aigua.

Una concessió d'aquestes característiques inusuals no es pot entendre com una carta blanca a Iberpotash SA, ni tampoc ha de ser indefinida; ans al contrari, l'ús de l'aigua i el termini temporal han d'estar clarament definits. El terme mig d'entesa que proposem entre les necessitats diverses d'aigua al conjunt de la conca, les sol·licituds de la mineria i les penalitats de la gestió de salmorra és destinar exclusivament l'ús de l'aigua al procés de tractament del mineral present, però explícitament no autoritzar-ne l'ús com a vehicle per a la dissolució dels residus acumulats durant dècades. Tal com considerem irresponsable l'acumulació de residus miners, ens sembla igualment insolidari el fet d'hipotecar una part de l'aigua i de condemnar generacions futures a destinar recursos i atenció ineludible a la gestió de salmorra.

Sol·licitem per tant que aquesta concessió d'aigua procedent de l'EDAR de Manresa a Iberpotash inclogui, de manera preceptiva, la restricció de l'ús únicament en el procés diari de producció i que n'exclouï l'ús per diluir els residus salins acumulats amb els anys i seguidament enviar-los pel col·lector de salmorres de futura construcció.

Aquesta consideració porta cap a la necessitat imperiosa de revisar els programes de restauració aprovats per les instal·lacions mineres d'Iberpotash SA a Súria i a Sallent i Balsareny. Ambdós plans de restauració assumeixen, com dit de passada amb una lleugeresa evident, que els runams es buidaran dels residus per les vies de la venda de sal i per la dissolució i enviament al mar a través d'un nou col·lector de salmorres. El mercat de la sal no fa preveure un sobtat gran increment de consum; per tant, queda només factible la via alternativa de la dissolució i enviament al mar. Però si el destí d'un 2% del cabal del Llobregat a la mineria de potassa pot ser ecològicament assumible, un percentatge major i durant un període molt més llarg amb les obligacions d'evacuació de salmorra que comporta ja no ho és. Tampoc és just, ni és ecològicament raonable, convertir el problema dels residus de la mineria en un problema irresoluble de gestió de l'aigua, com tampoc és ètic carregar-lo a les espatlles de les generacions futures.

Per als programes de restauració dels dipòsits de residus salins –en realitat abocadors de residus salins– calen solucions tècniques d'impermeabilització i segellament com les que s'utilitzen en la clausura d'altres abocadors o com l'aplicada al runam de Vilafruns, a Balsareny, per la pròpia Agència Catalana de l'Aigua l'any 2010, adaptades a les particularitats respectives dels runams de Sallent, Balsareny i Cardona.

Demanam a més a l'Agència Catalana de l'Aigua que denegui sistemàticament qualsevol sol·licitud de concessió de cabals, present o futura, destinada a desfer-se dels residus salins acumulats històricament i argumentada en els mal entesos programes de restauració d'àrees afectades per activitats extractives. La denegació per part de l'Agència Catalana de l'Aigua de nous cabals ha de forçar la revisió dels programes de restauració aprovats per a les instal·lacions mineres d'Iberpotash SA a Súria i a Sallent i Balsareny que, fins ara, no han aconseguit anar més enllà del paper i ni tan sols definir un horitzó temporal creïble, amb la finalitat de treure'n les servituds de grans concessions d'aigua i de gestió de volums ingents de salmorra durant dècades que ara imposen.

Plataforma cívica Montsalat
Setembre del 2020